

PREDISPOZICE K VYZKOUŠENÍ NIKOTINOVÝCH SÁČKŮ

Úvod k problematice nikotinových sáčků

Nikotinové sáčky jsou tenké sáčky naplněné nikotinem, obalené ve (většinou) vyběleném rostlinném vlákne (celulóza), a směsí aditiv, sladidel a příchutí (Sparrock, 2023). Jejich složení je odlišné dle typu produktu a výrobce, minimálně co se týče uvádění na obalu. Kulháněk (2022) poukazuje na tuto různorodost jak na obalech, tak v informacích obsažených na webových stránkách společností:

Například podle výrobce sáčků značky ZYN obsahuje tento produkt nikotin farmaceutické čistoty ve formě nikotinové soli, dále hydroxypropyl celulózu, mikrokrystalicickou celulózu, maltitol, arabskou gumu, uhličitan sodný, hydrogenuhličitan sodný, acesulfam K a případné příchutě. Stejně tak výrobce sáčků značky Velo v minulosti uvedl, že jejich produkty obsahují nikotin odvozený z tabáku, mikrokrystalicickou celulózu, vodu, sůl, sukralózu, kyselinu citronovou a umělé příchutě. Webové stránky výrobce značky Velo ovšem uvádějí pouze obsah nikotinu, celulózy, příchutí a vody.

Obsah nikotinu je v současné době v některých produktech vskutku alarmující. Většina původních sáčků sloužících k nikotinové substituční terapii včetně Zonnicu (prvních vůbec) totiž obsahovala 2-4 mg nikotinu (Niconovum, n. d.), což perfektně odpovídalo dávce prospěšné pro účely terapie. Novodobé sáčky však obsahují v extrémních případech až 50 mg nikotinu (Kulháněk, 2022), což v nezkušených rukou skoro jistě způsobí minimálně zvracení a mírnou otravu. Pro lepší orientaci – společnost Velo, která je bezesporu jedním z největších prodejců na území ČR, nabízí sáčky s obsahem nikotinu 6–20 mg (Velo.com, n. d.).

Impulzivita a rizikové chování

Impulzivita je poměrně známý pojem, který velká část z nás již někdy určitě slyšela. Ze začátku je vhodné ho odlišit od kompulze, která se vyznačuje hlavně tím, že člověk reaguje zpravidla na nějakou úzkost vyvolávající obsesi, kterou svým následným chováním mírní

(Luigjes et al., 2019). Impulzivita neboli impulzivní jednání je obecně definováno jako jednání nepromyšlené, předčasně vyjádřené, nepředvídaté, zbytečně riskantní a neadekvátní situaci (APA, 2013). Neplyne z žádné obsese, ale spíš z neuvědomění si, že daný jedinec v tu chvíli něco impulzivního dělá. To se například u kompulze neděje, tam je neadekvátnost chování člověku jasná, jen si jednoduše nemůže pomoci (Salters-Pedneault, 2023).

Dolejš a Orel (2017) uvádí, že impulzivitu můžeme považovat za jeden z hlavních osobnostních rysů ovlivňujících rizikové chování, který je u adolescentů relativně stálý a neustupující. Ve společnosti má pak normální rozdělení, které indikuje, že každý v sobě opravdu více či méně impulzivity má. Dá se říct, že všechny nebo alespoň naprostá většina teoretických podkladů se shoduje na již dříve zmíněné definici, že impulzivita je rys (Zuckerman, 1994), který souvisí s tendencí vstupovat do situací bez promyšlení, za účelem rychlé odměny, bez úvahy nad jeho důsledky či překážkami. Impulzivní akty pak označují za neplánované a nerozvážené (Dolejš a Orel, 2017).

V praxi má pak problémové impulzivní jednání spojitost s poruchou volního procesu a jakýmkoliv situacemi, kdy člověk není schopen odolat podnětu něco udělat – například při poruchách jakými jsou pyromanie či kleptomanie (Orel et al., 2012). Dolejš a Skopal (2016) také zdůrazňují korelaci impulzivity s vandalismem, krádežemi a užíváním návykových látek, což je také důvodem pro její zařazení do tohoto textu.

Binominální logistická regrese

V tomto textu budeme analyzovat data získaná dotazníkovým šetřením v rámci bakalářské práce *Užívání nikotinových sáček u adolescentů*, kterou z důvodu zachování anonymity při hodnocení nebudeme citovat. Z výzkumného souboru této studie (275) přiznalo 17 respondentů alespoň jednorázovou zkušenost s nikotinovými sáčky. Studie probíhala na základních školách a gymnáziích a její respondenti se pohybovali ve věkových skupinách od 11 do 15 let. Medián výzkumného souboru byl 13,03 let. Všichni respondenti mající zkušenost s vyzkoušením nikotinových sáček (a tedy spadající do indikace celoživotní prevalence) byli starší 14 let.

Data budeme zpracovávat binomální logistickou regresí, která se používá v situacích, ve kterých zkoumáme vztah mezi alternativní závislou proměnnou a jednou či více nezávislými

proměnnými. **Závislá proměnná** nabývá tedy pouze hodnot 1 a 0, v tomto případě představuje závislá proměnná, **1 = někdy za svůj život jsem vyzkoušel/a nikotinové sáčky, 0 = Nikdy jsem nikotinové sáčky nevyzkoušel/a.**

Nezávislé proměnné pak představují následující kategorie:

- **Věk** (číselný, 11-15 let)
- **Pohlaví** (0 = muž, 1 = žena)
- **Impulzivita** (SIDS, Dolejš & Skopal, 2016)

Výpočet

Na našem datovém souboru 275 respondentů byla provedena binomální logistická regrese s použitím proměnných podle výše uvedené deskripce. Tabulka č. 1 zobrazuje výsledky této analýzy, ve které byla použita Waldova statistika a rovněž jsou zahrnuty hodnoty regresivních koeficientů a p hodnoty.

Proměnná	Regresní koeficient	Testová statistika	p-hodnota
Pohlaví	-0.867	2.159	0.141764
Věk	1.545	19.861	0.000008
Impulzivita	0.075	6.318	0.011954

Z výpočtu jsou patrné signifikantní výsledky u **věku** a **impulzivity**, obě tyto proměnné mají p-hodnotu nižší než 0,05 a Waldova statistika také dosahuje vyšších hodnot. Na základě těchto dat můžeme zařadit tyto dvě proměnné do souvislosti s indikátorem celoživotní prevalence užívání nikotinových sáčků.

Seznam literatury

American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (5th ed.). Washington, D.C.

Dolejš, M., Orel, M. (2017). Rizikové chování u adolescentů a impulzivita jako prediktor tohoto chování. DOI: 10.5507/ff.17.24452524.

Dolejš, M., Skopal, O. (2016). Škála impulzivity Dolejš a Skopal (SIDS): Příručka pro praxi. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Kulhánek, A. (2022). Co jsou nikotinové sáčky, proč se staly dětským fenoménem? Získáno z <https://sancedetem.cz/co-jsou-nikotinove-sacky-proc-se-staly-detskym-fenomenem>

Luigjes, J., Lorenzetti, V., de Haan, S., et al. (2019). Defining Compulsive Behavior. Neuropsychology Review, 29(1), 4–13. <https://doi.org/10.1007/s11065-019-09404-9>

Niconovum. (n.d.). Získáno z <https://www.niconovum.se>

Orel, M., Facová, V., Heřman, M., Kaláb, M., Koranda, P., Šimonek, J. (2012). Psychopatologie. Praha: Grada.

Salters-Pedneault, K. (2023). What Is Impulsivity? Verywell Mind. Získáno z <https://www.verywellmind.com/impulsive-behavior-and-bpd-425483>

Sparrock, L. S., Phan, L., Chen-Sankey, J., Hacker, K., Ajith, A., Jewett, B., & Choi, K. (2023). Nicotine Pouch: Awareness, Beliefs, Use, and Susceptibility among Current Tobacco Users in the United States. International Journal of Environmental Research and Public Health, 20(3), 2050. <https://doi.org/10.3390/ijerph20032050>

Velo. (n.d.). Co je nikotinový sáček Velo? Získáno z <https://www.velo.com/cz/cs/cojevelo/>

